

Medborgarskolan Stockholmsregionen
Organisationsnummer: 802006-0524
E-post: info@medborgarskolan.se

Beslut för grundskola

efter tematisk tillsyn av mottagande av elever i fristående grundskola vid Lilla Kulturama 4-5, med huvudman Medborgarskolan Stockholmsregionen, belägen i Stockholms kommun

Skolinspektionens beslut

Anmärkning

Skolinspektionen bedömer att det föreligger brister i arbetet med mottagande och urval av elever vid Lilla Kulturama 4-5 (Danvikstull). Skolinspektionen tilldelar huvudman Medborgarskolan Stockholmsregionen en anmärkning med stöd av 26 kap. 11 § skollagen (2010:800). Huvudmannen ska senast den **18 februari 2022** inkomma med en skriftlig redovisning av de åtgärder som vidtagits med anledning av anmärkningen.

Skälen för Skolinspektionens ställningstagande i fråga om att verksamheten inte uppfyller krav som följer av föreskrifter som gäller för verksamheten samt i fråga om de skyldigheter som huvudmannen måste fullgöra redovisas nedan under rubriken *Motivering till anmärkning*.

Bakgrund

Skolinspektionen genomför under våren och hösten 2021 en tematisk tillsyn avseende mottagandet av elever i fristående förskoleklass och grundskola. I den tematiska tillsynen har Lilla Kulturama ingått. Skolinspektionens utredning har genomförts genom översyn av information på skolans hemsida, genom att skriftligt underlag har begärts in och granskats samt genom intervjuer med vårdnadshavare till elever som inte erbjudits plats inför höstterminen 2021, elever i årskurs 4 som genomfört antagningsprov och blivit antagna inför höstterminen 2021, lärare för profilämnena, person med särskilt ansvar för mottagande av elever och skolans rektor. Intervjuerna har genomförts vid olika tillfällen på distans under perioden och 22-30 september 2021.

De övergripande frågeställningarna för den tematiska tillsynen är:

1. Är förskoleklassen och grundskolan öppna för alla elever?
2. Sker urval till förskoleklassen och grundskolan på ett korrekt sätt?

Vid aktuell skola har Skolinspektionen särskilt granskat skolans genomförande av färdighetsprov, mot bakgrund av att Medborgarskolan Stockholmsregionen har ett särskilt tillstånd att använda färdighetsprov inför årskurs 4 som villkor för antagning samt som grund för urval när det finns fler sökande än antal platser vid skolenheten Lilla Kulturama.

Motivering till anmärkning

Skolinspektionens bedömning

Brister i Lilla Kulturamas mottagande och urval till profilerna Musikal samt Musik och Sång

Skolinspektionen bedömer att arbetet med mottagande och urval till profilerna Musikal samt Musik och Sång vid Lilla Kulturama inte till fullo uppfyller författningarnas krav på öppenhet.

Skolinspektionen kan konstatera att skolan har en fast poängnivå för att kunna bli mottagen genom färdighetsprov. Tillsynen visar samtidigt att skolan vid ett antal tillfällen tagit emot elever som inte uppnått minsta poäng på respektive delmoment för godkänt på färdighetsprovet trots att skolan har en fast poängnivå som krävs för ett godkänt färdighetsprov som ska ligga till grund för att ta emot elever till profilerna. Detta är en brist i förhållande till kraven på förutsägbarhet och transparens i mottagningsförfarandet.

Därtill framkommer att sökande till Musikal samt Musik och Sång antas till utbildningen utifrån sökande som har högst poäng på färdighetsprovet, men att det är slumpen som avgör rangordningen bland sökande med samma poängsumma på provet. Det innebär att slumpen används som urvalsgrund i de fall där skolan ska avgöra vem som ska erbjudas en plats när det står mellan sökande som har samma poängsumma på färdighetsprovet när skolan har fler sökande än platser. Att skolan

använder andra urvalsgrunder än färdighetsprov för dessa inriktningar strider mot kravet på att ingen annan urvalsgrund får tillämpas när färdighetsprov tillämpas som grund för urvalet.

För att inte åsidosätta öppenhetskravet måste arbetet med mottagande- och urvalsprocessen präglas av transparens och förutsägbarhet. Det innebär att skolan och huvudmannen måste vara tydliga med vilka urvalsgrunder som gäller, och i vilken ordning de tillämpas, så att presumtiva elever och föräldrar på lika villkor kan få kännedom om förutsättningarna för att få en plats. Det behöver således vara tydligt för sökande vad som gäller för att bli antagen genom färdighetsprov samt hur ett urval går till i en situation där två elever står på samma poäng och det endast finns en plats tillgänglig. Detta är en information som är viktig att klargöra för sökande, i syfte att förhindra godtyckliga bedömningar samt för att genomförandet och informationen ska vara transparent och förutsägbar.

Brister i Lilla Kulturamas urval till profilen Bild och form

Skolinspektionen bedömer att det föreligger brister i arbetet med urval till profilen Bild och Form vid Lilla Kulturama, då skolan inte uppfyller författningarnas krav på öppenhet i alla delar. Tillsynen visar att skolan tillämpar urvalsgrunden anmälningsdatum för att ta emot elever till profilen Bild och Form i de fall skolan har fler sökande än antal platser att erbjuda. Tillsynen visar samtidigt att det saknas tydliga rutiner och grunder för urval för sökande med samma anmälningsdatum. Det framgår av tillsynen att slumpen kommer att tillämpas som urvalsgrund för att avgöra vem som ska erbjudas en plats bland sökande med samma anmälningsdatum, i en situation där sökanden är fler än antalet platser som kan erbjudas till profilen. Detta trots att skolan, i sin information till presumtiva sökande om antagningen till Bild och Form, anger att endast kötid/anmälningsdatum används som grund för urval.

I en situation där en skola har fler sökande än antal tillgängliga platser blir principerna för urval avgörande för om skolan ska anses vara öppen för alla. De urvalsgrunder som tillämpas behöver vara objektiva till sin karaktär för att mottagande av elever till en fristående skola ska ske utifrån principer som är lika för alla sökande som har rätt till utbildningen. Anmälningsdatum är en objektiv och saklig urvalsgrund som Skolinspektionen har godkänt och därmed är förenlig med författningarnas krav. Däremot är slumpen ingen urvalsgrund som Skolinspektionen har godkänt och kan därför heller inte betraktas som en objektiv och saklig grund för att ta emot elever. Urvalsprocessen måste dessutom präglas av transparens och förutsägbarhet för att inte öppenhetskravet ska åsidosättas. Detta innebär att skolan och huvudmannen måste vara tydliga med vilka urvalsgrunder som gäller och i vilken ordning de tillämpas så att presumtiva elever och föräldrar på lika villkor kan få kännedom om förutsättningarna för att få en plats.

Tillsynen visar att det är sannolikt att skolan avser att tillämpa en otillåten urvalsgrund, då det saknas tydliga rutiner och grunder för urval för sökande med samma anmälningsdatum. Att det därtill inte tydliggörs för presumtiva sökande vilka urvalsgrunder som tillämpas och i vilken ordning, i de fall där skolan har fler sökande än antal platser att erbjuda, utgör därmed brister i arbetet med urval.

Rättslig reglering

Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller grund för urval till eller inom en skolenhet. Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som innebär undantag från första och andra styckena för utbildning från och med årskurs 7 och, om det finns särskilda skäl, även för utbildning från och med årskurs 4. Sådana föreskrifter får innebära att bestämmelsen i 30 § första stycket om en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts. (10 kap. 9 § skollagen)

Varje fristående grundskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundskolan. Utbildningen får dock begränsas till att avse

1. vissa årskurser,
2. elever som är i behov av särskilt stöd, och
3. vissa elever som utbildningen är speciellt anpassad för. (10 kap. 35 § skollagen)

Om det inte finns plats för alla sökande, ska urvalet göras på grunder som är förenliga med 35 § första stycket och som Statens skolinspektion godkänner, om inte annat följer av

1. föreskrifter som meddelats med stöd av 9 § tredje stycket,
2. andra föreskrifter som avser fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning eller särskilda utbildningar, eller
3. ett beslut som har fattats med stöd av 9 a § (10 kap. 36 § första stycket skollagen)

En huvudman som anordnar utbildning som kräver att eleverna har särskilda färdigheter i bild, idrott och hälsa, musik eller slöjd får från och med årskurs 7 använda färdighetsprov som

1. villkor för antagning till en viss skolenhet eller elevgrupp,
2. grund för urval till en viss skolenhet eller elevgrupp när det finns fler sökande än platser, och
3. villkor för fortsatt utbildning vid en viss skolenhet eller elevgrupp. (9 kap. 25 § skolförordningen)

Statens skolinspektion får efter ansökan besluta att en huvudman får använda färdighetsprov från och med årskurs 4 i de fall som avses i 25 §, om det finns särskilda skäl med hänsyn till utbildningens innehåll och inriktning. Beslutet ska avse en viss skolenhet eller viss elevgrupp. (9 kap. 26 § skolförordningen)

När färdighetsprov används som grund för urval till en viss skolenhet får ingen annan urvalsgrund tillämpas. (9 kap. 27 § skolförordningen)

Föarbetsuttalanden

Huvudregeln är att en fristående skola ska vara öppen för alla som har rätt till utbildning i grundskolan. Med att skolan ska vara öppen för alla avses här bl.a. att skolan i mån av plats ska ta emot alla sökande som har rätt till utbildning i grundskolan och att särskilda intagningskrav, t.ex. visst etniskt ursprung eller viss församlingstillhörighet, inte får finnas. Om det inte finns plats för alla sökande till en fristående grundskola, ska urvalet ske efter grunder som är godkända av Statens skolinspektion. En fristående skola som inte har plats för alla sökande måste göra urvalet på grunder som inte sätter kravet på öppenhet för alla elever ur spel. De urvalsgrunder som anses förenliga med öppenhetskravet i förskoleklass och grundskola som Skolinspektionen har godkänt är anmälningsdatum, syskonförtur, geografisk närhet och vissa verksamhetsmässiga och organisatoriska samband, såsom förtur för de elever som har gått i huvudmannens förskola eller skolenhetens förskoleklass och samutnyttjar lokaler med den aktuella skolan samt för elever som har erfarenhet av en viss pedagogik, till exempel Waldorf och Montessori. (jfr prop. 1995/96:200 s. 42f och prop. 2009/10:165 s. 744)

Färdighetstester kan fylla en viktig funktion i samband med antagning och urval till utbildningar som kräver särskilda färdigheter. Ett syfte med sådana tester är att bedöma möjligheten för en elev att följa en utbildning som erbjuds inom ramen för en viss profil. Det kan inte anses ligga i en elevs intresse att påbörja en utbildning med viss profil för att sedan efter ett tag upptäcka att hon eller han saknar förutsättningar för att kunna slutföra den. Ett annat syfte är att göra ett urval av elever när antalet sökande överstiger antalet platser. (prop. 2009/10:165 s. 371)

Huvudmannen måste vara tydlig med vilka urvalsgrunder som används till skolenheten och i vilken ordningsföljd de används. Urvalsgrunderna ska vidare vara transparenta och förutsägbara för de sökande. Urvalsgrunderna får inte ändras under pågående ansöknings- och antagningsprocess om de påverkar kravet på öppenhet. (prop. 2015/16:184, s. 9–10)

Praxis

Högsta förvaltningsdomstolen har avseende urval till kommunala skolor uttalat följande. Bestämmelsen förutsätter att kommunen gör ett urval av de elever som måste anvisas plats i en annan skola än den önskade. Av bestämmelsen framgår dock inte närmare hur ett sådant urval ska gå till. Kommunen har därmed en viss frihet att bestämma vilka kriterier som ska läggas till grund för prioriteringen. Ett grundläggande krav är emellertid att urvalet sker på ett objektivt, sakligt och icke-diskriminerande sätt och med hänsyn tagen till vad som sammantaget är bäst för samtliga inblandade elever. (Högsta förvaltningsdomstolens dom HFD 2015 ref. 50)

Av beslut där Skolinspektionen tidigare prövat vilka grunder för urval som godkänns på skolenheter framgår följande. Färdighetsprov får endast användas om det är nödvändigt för att utbildningen kräver färdigheter som huvudmannen måste försäkra sig om att eleverna har för att kunna följa utbildningen i det aktuella ämnet. När färdighetsprovet ska användas som villkor för antagning måste det således krävas en viss poängsumma för att kunna antas till utbildningen. (Skolinspektionens beslut den 26 november 2020, diarienummer 2020:6006)

Skolinspektionens utredning

Brister i Lilla Kulturamas mottagande och urval till profilerna Musikal samt Musik och Sång

Av huvudmannens yttrande till Skolinspektionen, information om antagningsprocessen på skolans hemsida samt intervjuer med elever, lärare, ansvarig för mottagande och rektor framgår att skolan använder färdighetsprov som grund för villkor för antagning inför årskurs 4 samt som grund för urval när det finns fler sökande än platser till profilerna Musikal samt Musik och Sång.

Huvudmannen anger i yttrandet att det krävs minst 30 poäng på färdighetsprovet för Musikal, respektive 15 poäng på färdighetsprovet för Musik och Sång, för ett godkänt prov.¹ Både ansvarig för mottagande och rektor uppger i intervju att de tar emot elever som inte får godkända färdighetsprov. De tillägger att det sker sällan och att elever som tas emot trots underkända färdighetsprov inte fått gå före andra i kön. Ansvarig för mottagande av elever uppger i intervju att ett par elever togs emot under hösten 2021 trots underkänt färdighetsprov. Hen förklarar att det kan förekomma om sökande inte kunnat fullfölja alla delar i färdighetsprovet och ger som exempel om en elev börjar gråta vid sista delen, där juryn gjort bedömningen att sökande kan tillgodogöra sig utbildningen trots att en del av färdighetsprovet är underkänt. Enligt rektor handlar det om en elev, vid antagningen inför hösten 2021, som togs emot trots underkänt färdighetsprov. Rektor förklarar att det sker någon enstaka gång att de tar emot elever på detta vis och förklarar att det kan handla om elever som ligger på gränsen till godkänt men som skolan ändå har bedömt ha förmåga att tillgodogöra sig utbildningen.

I intervjuer med lärare, ansvarig för mottagande av elever och rektor framkommer vidare att sökande med högst poäng på färdighetsprovet kommer in först. Däremot framgår av intervjuer att bilden av hur rangordningen går till bland elever med samma poängsumma inte är samstämmig. Lärare uppger i intervju att de tror att ansökningsdatum avgör turordningen medan ansvarig för mottagande samt rektor konstaterar att det är slumpen som avgör ordningen bland elever med samma poängsumma. Rektor förklarar att det är en slumpgenerator i Excel-filen, där en sammanställning av resultaten från färdighetsproven görs, som avgör vem som hamnar först av de elever som har samma poängsumma.

¹ Färdighetsprovet till Musikal består av prov i dans och musik där särskilda färdigheter i ämnena idrott och hälsa samt musik prövas. Det krävs minst 15 poäng per del, totalt 30 poäng, för ett godkänt prov. Färdighetsprovet till Musik och Sång består av prov i musik som prövar särskilda färdigheter i ämnet musik.

Brister i Lilla Kulturamas urval till profilen Bild och form

Rektor och ansvarig för mottagande av elever förklarar i intervjuer att profilen Bild och Form är en nystartad profil på Lilla Kulturama från och med höstterminen 2021. Lärarna uppger i intervju att de inte har vetskap om hur antagning till profilen går till. Ansvarig för mottagande och rektor redogör däremot för att anmälningsdatum är urvalsgrunden som tillämpas när det finns fler sökande än antal platser att erbjuda. Vidare uppger de att alla som har sökt till profilen hittills har erbjudits en plats. På Skolinspektionens fråga om hur skolan hanterar en situation där minst två sökande har samma ködatum svarar rektor att hen inte har stött på scenariot än men att det bör vara slumpen som avgör vem som ska erbjudas en plats. I huvudmannens yttrande till Skolinspektionen saknas information om profilen Bild och Form. På skolans hemsida benämns heller inte tydligt vilken eller vilka urvalsgrunder som är aktuella för profilen. Däremot går det, av informationen på hemsidan, att utläsa att köplats/anmälningsdatum används som grund för urval.

Motivering till anmärkning som ingripande

Mot bakgrund av de brister som framkommit finner Skolinspektionen att verksamheten vid Lilla Kulturama inte uppfyller författningarnas krav gällande arbetet med mottagande och urval. De brister som kan konstateras avser att processen för mottagande till profilerna Musikal samt Musik och Sång inte är tillräckligt transparent och förutsägbar, att elever tagits emot trots att de inte haft tillräckliga färdigheter samt att skolan använder sig av andra urvalsgrunder än färdighetsprov till profilerna. Därutöver konstateras brister som avser urvalsprocessen till profilen Bild och Form där Skolinspektionen bedömer att det är sannolikt att skolan tillämpar en otillåten urvalsgrund, eftersom det saknas tydliga rutiner och grunder för urval samt att arbetet med urval inte är tillräckligt transparent och förutsägbart för presumtiva sökande. Med beaktande av att det vid tillsynen inte framkommit annat än att bristerna avseende mottagande och urval är brister i formalia och rutiner som inte direkt medfört negativa konsekvenser för sökande, bedömer Skolinspektionen att bristerna är mindre allvarliga. Huvudmannen Medborgarskolan Stockholmsregionen tilldelas därför en anmärkning med stöd av 26 kap. 11 § skollagen.

I ärendets slutliga handläggning har även juristen Fia Rosholm deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

X Michael Hjalmarsson

Beslutsfattare

Signerat av: Michael Hjalmarsson

X Carola Nal

Föredragande

Signerat av: Carola Nal

Allmänt om tillsynen:

Mer om Skolinspektionens tillsyn hittar ni på www.skolinspektionen.se